

УДК 745 (682. 683)

Віктор **Волошенко**

аспірант Львівської національної
академії мистецтв

Витоки художнього металу Львова (досвід міських металообробних цехів XIV – XVIII ст.)

© Волошенко В., 2017

<http://doi.org/10.5281/zenodo.573825>

Анотація. Аналізуються організаційні, структурні, художні особливості обробки металу в процесі розвитку цехового ремесла Львова XIV – XVIII ст. Висвітлено етапи формування металообробних цехів, процес диференціації основних спеціальностей, творчість провідних майстрів, характер взірцевих виробів, обов'язкових для здобуття ремісниками статусу цехових майстрів. Проведено окремі паралелі між львівським і західноєвропейським металообробним ремеслом у контексті формування естетичних рис цехових металевих виробів доби українського пізнього Середньовіччя та національно-культурного відродження.

Ключові слова: художній метал Львова, витоки, цехове ремесло, художні особливості.

Постановка проблеми. Стаття підготовлена в контексті дослідження проблем розвитку художнього металу Львова другої половини XX – початку XXI ст., у процесі чого певна увага приділена ремісничо-цеховій добі становлення металообробного ремесла й мистецтва XIV – XVIII ст. Попри певну кількість опублікованих праць, це питання залишається недостатньо висвітленим, передовсім у галузі мистецтвознавства. Тому проблематика історичних передумов розвитку сучасного мистецтва об'єктивно потребує додаткового опрацювання, передовсім, у аспекті залучення нових даних і, зокрема, виявлення взаємозв'язку історичного й сучасного досвідів у царині художнього металу.

Опубліковані праці. Цехове ремесло Львова привернуло увагу дослідників ще наприкінці XIX ст. Перші праці таких авторів як Й. Алембек, Й. та Я. Зімовичі, І. Ходиніцький, Д. Зубриць-

кий мали переважно історичний, статистичний і топографічний характер, унаслідок чого ремесло згадували в загальному контексті. Початок і перша третина ХХ ст. позначилися кількома спеціальними працями польських авторів В. Лозінського, К. Бадецького, І. Хлодницького, Л. Харевичової та ін., що виявили особливе зацікавлення металообробними ремеслами, наприклад, ливарництвом, золотарством, зброярством. У другій половині ХХ ст. до проблематики цехового ремесла й металообробництва у Львові звертаються українські дослідники. Виходять у світ праці Я. Кіся про промисловість Львова ХІІІ – ХІХ ст. (1968 р.), про металеве лиття П. Жолтовського (1973 р.), про золотарство М. Петренка (1970 р.). Серед публікацій сучасних авторів слід відзначити монографічні праці про ковальство С. Боньковської (1991 р.), про художнє ремесло, зокрема, про металообробні цехи Львова, І. Голода (1994 р.), тритомну енциклопедію художнього металу і наукові статті Р. Шмагала (2014 р.). В архітектурознавчому аспекті це питання частково вивчали: у контексті особливостей історичного розвитку – М. Бевз, В. Вечерський, Є. Водзінський, В. Петрик, Г. Петришин, О. Рибчинський, А. Рудницький; у контексті вивчення визначних архітектурних пам'яток – Г. Логвин, Ю. Асеєв, М. Демків, Р. Могитич, В. Проскураков, В. Чепелик; у контексті вивчення вітчизняних замкових комплексів – Є. та О. Пламеницькі, Л. Прибега, О. Ремешило-Рибчинська, О. Лесик; вивчення палаців, садиб і маєтків – В. Єрошев, В. Тимофієнко, І. Родічкін, М. Студницька, Н. Левкович та ін. Але увага вітчизняних учених мало стосувалася досліджуваного нами періоду, впродовж якого (фактично до початку 1990-х рр.) об'єктивні наукові судження і критичні оцінки художніх явищ піддавалися ідеологічній цензурі. Заслужують на увагу праці О. Роготченка, у яких частково висвітлюється і сучасний період розвитку художнього металу Львова. Стан опрацювання теми дає підстави констатувати, що порушені в статті проблеми, зокрема витоки та історичних передумов розвитку художнього металу Львова другої половини ХХ – початку ХХІ ст., є актуальними.

Мета дослідження – проаналізувати діяльність металообробних цехів ХІV – ХVІІІ ст. як важливої передумови розвитку сучасного художнього металу Львова. Серед завдань основними були: характеристика діяльності металообробних цехів Львова періодів

Середньовіччя і Відродження; окреслення художніх особливостей цехового виробничого процесу та характерних «зразкових» виробів (шедеврів»); конкретизація відомостей про провідних майстрів художнього металу Львова окресленого періоду.

Виклад основного матеріалу. Археологічні дослідження на території давнього Львова XII – XIII ст., зокрема, на Замковій горі та біля її підніжжя в районі Підзамче, виявили в масі археологічного матеріалу чимало металевих артефактів, які атрибутовані як місцеві вироби. Серед них значна кількість предметів побутово-господарського призначення (кресала, дужки для відер, скоби, цвяхи, колодки, свердло, долото, сокира, серп та ін.), металеві прикраси світського і релігійного характеру (пряжки, браслети, сережки, хрести-енколпіони), фрагменти озброєння та військового обладунку (наконечники арбалетних стріл, згарди мечів, остроги) [1, с. 264]. Розвиток металообробки на західних українських теренах стає особливо помітним у XIII ст., коли центри художньої та ремісничої діяльності переміщуються з Наддніпров'я до Волині й Галичини. У XIV – XV ст. тут активізувався процес утворення цехів, диференціації ремісничих галузей і спеціальностей, а розвиток цехової структури все більше наслідував досвід західноєвропейського цехового ремесла.

Серед металообробних цехів ковальські були серед перших, що утворились у містах Західної України. Так, 1376 р. організували своє цехове братство ковалі Старого Самбора, 1371р. – Перемишля (тепер територія Польщі) [3, с. 44-50]. Цехова металообробка була розвинена й у Львові: найстаріша міська книга (написана не раніше 1381 р.) містить інформацію про міських майстрів обробки металу 1382-1389 рр. – мечника, ливарника дзвонів, трьох ювелірів, десятиох слюсарів та ін. [9, с. 109]. Показово, що львівський цех ковалів і слюсарів XV ст. об'єднав майстрів вже 11 професій – ковалів, слюсарів, мечників, ножівників, годинників, платнерів (майстрів лицарських обладунків) тощо [7, спр. 989, с. 137]. Серед 20-ти цехів XVI ст. у Львові активно функціонували цех ковалів, слюсарів і мечників, цехи ливарників, золотарів, токарів. У першій половині XVII ст. міське господарство налічувало від 27-ми до 33-х цехів, а серед металообробних ремісничих організацій згадується окремий цех котлярів [5, с. 115]. Львівські ковалі тривалий час утворювали спільний цех

з майстрами слюсарного ремесла, у якому невпинно загострювалася професійна конкуренція, що спричиняла не тільки новації, але й нові цехові приписи, заборони, регламенти виробництва й збуту продукції. Особливо суворими були вимоги цехової старшини до вибору підмайстрами професії, а також заборона займатися суміжними ремеслами. Наприклад, 1637 р. львівський ковальсько-слюсарський цех вимагав від учня-ковалю письмового зобов'язання наступного змісту: «записуючись до ковальського ремесла, зобов'язуюсь, що слюсарством займатися не буду» [9, с. 109].

У XVI ст. асортимент традиційної продукції ковальства значно збагачується за рахунок архітектурно-художніх замовлень. Показовими є передовсім твори львівського архітектурного металу, розвиток якого був пов'язаний із церковними будівлями та ренесансними кам'яницями в центральній частині міста – на новій площі Ринок. Серед них, наприклад, ковані двері, металеве окуття дерев'яних дверей, огорожі й решітки, у яких простежуються вишукані декоративні композиції з використанням ренесансної орнаментики. З огорожами, віконними решітками, окуттям дверей гармоніювали різноманітні за формою ліхтарі, окуття дверей і брам, ручки для дверей, дверні молотки, флюгери. Особливе місце посідали церковні надбанні хрести. У їхніх різноманітних конфігураціях і декоративних елементах позначилася і християнська іконографія, і більш давні традиції української етнокультури.

Матеріальна база ковальського ремесла була доволі простою, її основу складали горно, міхи, молоти, молотки, кліщі, ковадло й інший традиційний інструмент. Розташовувалися кузні, як правило, у передмісті. Наприклад, у Львові найбільше ковалів налічувалось (за даними XVI ст.) у передмістях Галицьке та Підзамче. Своїх ковалів мало кожне місто, і залежно від чисельності населення і потреб ринку їх могло бути або ж цілий цех, або один-два майстри. У Львові склад ковалів наприкінці XVI – на початку XVII ст. був доволі чисельним, серед них було чимало знатних містян, наприклад, Степан і Сенько Красовські, Грицько Тимович, Іванко (всі українці), поляки Томаш Дворник і Войцех Фабішовський, вірменин Матіас та ін. [2, с. 91].

Слюсарна справа поділялася на кілька напрямків – виготовлення острог («острожники»), стрепен («стрепенники»), замків

і ключів («замочники»). Острожники для отримання звання і прав майстра подавали на розгляд цехової комісії остроги власної роботи – лицарські, капеланські (військових священиків) і прості для їзди верхи [9, с. 109]. Стременники робили вудила і стремена, а замочники – різноманітні, часто вишукано оздоблені гравіюванням замки (показово, що гравіювали не тільки поверхню, а навіть окремі внутрішні деталі), ключі, засуви, дверні ручки та інші побутові предмети. Особливо детальним і вишуканим художнім оздобленням вирізнялися дерев'яні оковані або повністю металеві скриньки для зберігання цінностей, цехових книг, грамот і інших документів, а також так звані «скарбонки» (скарбнички), у яких цехи зберігали спільні цехові кошти.

На основі ковальства сформувалось і львівське виробництво холодної зброї, у якому тривалий час, фактично до початку XVIII ст., домінували майстри-мечники. Одним з перших в історії зброярського ремесла України документально зафіксований у міській книзі Львова за 1388 р. мечник Конрад. У 1406-1426 рр. вже чотири львівські мечники отримали міське право, а у 1623-1689 рр. їх налічувалося близько 40-ка [5, с. 123-124]. Львівські мечники робили бойові (так звані чорні) та церемоніальні мечі, що, як правило, були багато оздоблені. До останніх належить відомий меч з колекції Львівського історичного музею, який виготовив 1577 р. видатний львівський мечник Іван Венгрин для міського війта. Клинок меча прикрашений зображенням герба Львова, орнаментальним рисунком і написом «A D 1577» («року Божого 1577»). Показово, що львівські мечники нарівні з краківськими були найбільш авторитетними зброярами на території всієї Речі Посполитої [5, с. 114-115]. До характерних виробів львівських мечників належали бойові мечі «у півтори руки», або «півтораручні», добре відомі з історії західноєвропейського зброярства особливою міцністю довгого клинка й зручністю при використанні в бою. Варто зазначити й такі різновиди зброярського ремесла, як «платнерство» (виготовлення лицарського обладунку), виробництво луків, арбалетів, стріл, щитів і т.п. До ексклюзивних виробів можна зарахувати, наприклад, мечі для страти злочинців (так звані «катівські мечі»), замовниками яких були міські кати, що перебували на офіційній службі при магістраті та мали підмайстрів.

Львівські зброярі майстерно виготовляли шаблі, які від XVII ст.

активно витісняють давніші види холодної зброї. У формах і художньому оздобленні помітним був вплив східного зброярства, що позначилося й у назвах – «турецькі карабелі», «татарські чечуги» тощо. Славилися так звані «палашики» – щось середнє між східною шаблею та європейським палашем [2, с. 94]. У XVIII ст. шабельники вже займали панівне становище, а фах мечників занепадає разом із занепадом лицарства. Високий художній рівень загалом характеризує більшість різновидів холодної зброї, виготовленої у Львові в XVII – XVIII ст. Наприклад, давні бойові чекани, булави, пірначі, які перетворилися на атрибути військової та державної влади, львівські зброярі оздоблювали як коштовні ювелірні вироби.

Низка металообробних фахів ґрунтувалися на виробництві предметів господарсько-побутового призначення. Ремесло ножівників можна вважати рідкісним, оскільки чисельний склад таких майстрів був мінімальним. Наприклад, 1406 р. у такому великому місті як Львів було лише троє ножівників, які володіли міським правом [5, с. 124]. Почасти це пояснюється тим, що певну частину продукції виготовляли ковалі, а також імпортом німецьких ножів і столових наборів високої якості, що користувалися великим попитом. Тому львівські ножівники не могли створити власного цеху, а входили, як правило, до металообробних корпорацій. З описів «шедевра» цього ремесла у Львові відомо, що до асортименту продукції входили мисливські, кухонні й столові ножі, а також виделки різноманітної форми та розмірів, з ручками із слонової кістки, бурштину, прикрашені гравіюванням і навіть коштовними деталями [7, спр. 13, с. 980-981].

Бляхарство за асортиментом було чи не найчисельнішим у Львові. До традиційних його різновидів належало виробництво металевого посуду – дзбанків, кубків, таць, тарілок, горнят, лійок і т.п. Серед багатих міщан користувалися попитом вироби, що вирізнялися вишуканістю і свідчили про прагнення до комфорту. Серед таких виробів відомі мідні грілки для зігрівання ліжок, настінні освітлювальні рефлектори – «кінкети», прикрашені карбованим орнаментом та ін. Вироби з бляхи, які підмайстри представляли у вигляді «шедевра», часто ставали справжніми творами мистецтва. Так, у львівському цеху бляхарів до такого «шедевра» належали ліхтарі: один великий («корабельний») на 24 свічки з

підвісками із золоченої латуні; другий, менший, із дзеркалом, оздоблений підвісками та вирізаною з бляхи головою дракона, що призначався для кінного екіпажу [7, спр. 965, с. 30-31].

Залежно від сировини ливарники поділялися на дві основні групи: «людвісарство» (під впливом німецької і польської ремісничої термінології так називали лиття з міді) і «конвісарство» (лиття з олова й цинку). Відповідно, «людвісари» зосереджувалися переважно на виливанні гармат і дзвонів, хоча до асортименту їхньої продукції входили також мідні аптекарські ступи, великі ліхтарі і т.п. За характером замовлень і своєю численністю ці майстри відігравали помітну роль у міському ремеслі XVI – XVII ст. Значну частину складали іноземці, як правило, німці, визнані в Західній Європі спеціалісти. Але досить довго львівські ливарники не утворювали самостійних цехів. По-перше, за чисельністю вони поступалися майстрам інших професій, по-друге, практично всім їм пропонували різнопланову службу на тимчасових контрактних умовах. У цьому полягає певна унікальність міських ливарників XVI – XVII ст., які мали неабиякі знання й у галузях будівництва та фортифікації, контролювали міські укріплення та артилерію.

До таких універсальних майстрів належали, наприклад, Леонард Герле, що походив з Нюрнберга, і його син Мельхіор, які в XVI ст. були майстрами міської ливарної майстерні. Герле-батько у 1544-1571 рр. відлив низку гармат, які за своїми функціональними якостями й художнім оздобленням помітно вирізняються серед виробів монументального литва Польщі того часу. М. Герле, успадкувавши майстерню батька біля Галицьких воріт у Львові, виливав і гармати, і дзвони. Одну з кращих, так звану «Кампіанівську» гармату виготовив 1624 р. львівський майстер-українець Юрко, який від 1599 р. обіймав посаду міського гарматника [4, с. 127]. Перша половина XVII ст. була позначена творчістю родини ливарників Франке – майстра Георгія і його синів Каспара, Іоана та Андрія. Це був період, коли художній бік ливарної справи відігравав особливу роль. Тому гармати й дзвони майстерні Франке перетворювалися на справжні витвори мистецтва. Захоплені радники львівського магістрату в постанові 1635 р. зазначили, що гарматами «свого дивного ремесла він (тобто, Г. Франке. – В.В.) прикрашає місто» [4, с. 126]. З творчістю родини Франке пов'язують появу справжніх творів мистецтва – вилиті з олова

саркофаги магнатів Сенявських і статую Архангела Михаїла, що прикрашала портал Королівського арсеналу у Львові.

Ливарні цехи з'явилися на зламі XVI – XVII ст. Наприклад, львівська організація ливарників утворилась 1600 року. Значну частину цехових майстрів становили ливарники виробів з олова й цинку. В асортименті їхньої продукції домінував посуд з олова – дзбанки, тарілки, таці, пляшки, приладдя для вмивання і т.п. Використовувався також цинк високої якості. Як свідчить угода між ливарниками Львова і Кракова, це мав бути цинк особливої якості або так званого «дванадцятого ступеня» («ad duodecimgradi») [5, с. 117]. Окрім посуду, були поширені різноманітні освітлювальні прилади – підсвічники, світильники, люстри та інші вироби. Важливим залишається питання технології та художньої естетики ливарного виробництва. У цьому аспекті львівські ливарники XVI – XVIII ст. ґрунтувалися на двох важливих засадах – на традиціях місцевого ливарного ремесла та на західноєвропейських технічних і художніх новаціях. Форма і орнаментування більшості виливок свідчать, що чимало ливарників були неабиякими художниками й часто самі декорували свої вироби. З часом вони починають співпрацювати із скульпторами, які виготовляли спеціальні моделі. Прикладом може бути спільна робота ливарної майстерні К. Франке та львівських скульпторів над металевими саркофагами магнатів Адама, Ієроніма, Прокопа і Олександра Сенявських [6, с. 166].

Цікавим історичним фактом були професійні звичаї ливарників, що слугували певною гарантією дотримання належної якості продукції. Так, за умовами контракту львівський ливарник Л. Герле при атестуванні своїх гармат повинен був тричі вистрілити з кожної, демонструючи при цьому їхню відповідність усім необхідним нормам. У випадках, коли замовлення було виконано неякісно, проти горе-ливарників замовники починали судові процеси, але таких фактів відомо небагато. У львівських документах збереглося більше відомостей про високоякісні унікальні відливки місцевих майстрів. Наприклад, 1491 р. українець-ливарник Матвій вилив для Львова дзвін вагою 11 центнерів, майстер А. Франке виготовив для львівського Ставропігійського братства 1656 р. дзвін «42 камені вагою» (міра одного «каменя» дорівнювала наприкінці XV ст. у Львові 32 фунтам) і спеціальним документом засвідчив гарантію цього «доброго дзвона на строк в один рік і шість тижнів» [8, с. 26-27].

Важлива роль в історії львівського художнього металу належала ювелірному ремеслу – золотарству або «злотництву». Власне йому найчастіше відводять місце своєрідного художнього еталона цехового ремесла. У львівських міських актах найчастіше згадуються золотарі – поляки і німці, бо українців, вірмен і євреїв «як не католиків, що не належали до цеху», не згадували» [9, с. 13]. Ювелірні цехи існували далеко не в усіх містах, навіть у Львові золотарська цехова організація була створена лише у 1600 р., після відокремлення від цеху ливарників і живописців. Львівський цех тривалий час відіграв важливу роль, змагаючись із таким іменитим ювелірним центром Польщі як Краків. Міські книги Львова XVI ст. містять імена 30 золотарів [10, с. 17]. Своєрідність львівського золотарства визначалась багатонаціональним складом майстрів. Крім українців, цим ремеслом займалися поляки, німці, угорці, євреї, вірмени. Серед українських ювелірів кінця XVI ст. вирізнявся Григорій Остафієвич, який навчався ремесла в Кракові, але так і не був прийнятий до львівського католицького цеху. Така сама доля була і у визначного українського золотаря зі Львова Андрія Касіяновича, який працював у першій половині XVII ст. Обидва вони брали активну участь у діяльності Львівського Ставропігійського братства. Слід відзначити, що православні братства багатьох міст опікувались українськими й вірменськими майстрами, яких не прийняли до католицьких цехів. Наприклад, невідомий ювелір першої половини XVII ст. з Рогатина («Злотник Рогатинський») співпрацював з братством м. Холм; золотар Богдашко Федорович був записаний у книзі Острозького братства за 1666 р. і т.д. [5, с. 119]. Упродовж 1682-1700 рр. у Львові працювало щонайменше 28 вірмен-ювелірів і серед них Бедрос Мардерисович, Кирко Латиневич, Терес Сеферович, Петро Августиневич та ін. [10, с. 27-28]. Багато з них виконували відповідальні доручення міського православного братства, а також замовлення польського королівського двору та й самого короля Речі Посполитої. Серед майстрів інших національностей слід назвати, наприклад, поляка Миколу Семирадського, радника й бургомістра Львова кінця XVI – початку XVII ст. Він постачав свої вироби в міста Польщі, Росії, Туреччини. Німець Фрідріх Алембек, знаменитий львівський ювелір, кілька років жив і працював у Лондоні, виконуючи замовлення Англійського королівського двору [5, с. 149].

У XVI – XVII ст. львівські ювелірні вироби світського характеру представлені кількома основними видами. Різноманітним був, наприклад, срібний і золочений посуд – кубки, чарки, підноси, виделки, ложки і т.п. Виготовляли й особливо великі замовлення, як, наприклад, срібний сервіз роботи львівського золотаря Іоганна Ротендорфа 1582 р., що складався з 78-ми предметів і на який пішло 2,5 центнера срібла [9, с. 58-59]. Окрему групу виробів складали традиційні ювелірні прикраси – персні, каблучки, брошки, підвіски, сережки, кулони, ланцюжки із золота, срібла, інкрустовані дорогим камінням і оздоблені гравіюванням, емаллю тощо. У другій половині XVI – першій половині XVII ст. розвинулося виробництво ювелірних аксесуарів одягу. Ще одна група виробів – це церковний ювелірний метал, що був представлений срібними із золоченням хрестами, кадильницями, «релікваріями» для зберігання святих мощей і реліквій, чашами, лампадами, свічниками, люстрами, церковним посудом тощо. Велику групу становили оклади (оправи) ікон і церковних книг. Зіткнення в ювелірній практиці Львова традицій християнського мистецтва східного і західного обрядів визначило формування різних підходів у творчості ювелірів XVI – XVII ст.

Близьким до ювелірного ремесла було карбування монет. У першій половині XVII ст. єдиний в Україні монетний двір функціонував у м. Жовква неподалік Львова, а 1665 р. карбувати монети почали й у Львові на монетному дворі, який заснував король Ян Казимир [2, с. 101]. До ювелірів часто долучалися годинникарі, майстри з налагодження органів у костьолах, а також ливарники друкарського шрифту («гісери») і гравери книжкових ілюстрацій («зіцери»), які працювали в друкарнях.

Висновки. Металообробна справа стала одною з найбільш розвинених і розгалужених галузей ремісничого виробництва і художньої творчості у Львові XVI – XVIII ст., що підтверджує існування давніх традицій художнього металу в цьому регіоні та його активну роль у розвитку міської культури. Показово, що металообробні ремесла розвивались у тісному контакті з іншими видами ремесла і мистецтва – архітектурою, склоробством, ткацтвом, скульптурою.

Розвиток металообробного ремесла Львова став важливою складовою культурного прогресу України і, очевидно, централь-

ноевропейського регіону XVI – XVIII ст. Треба відзначити важливий процес взаємопроникнення у ремісничій практиці металообробних цехів Львова художніх рис різних видів ремесла, а також різних національних культур, що сприяло творчому синтезу зодчества, образотворчого та декоративного мистецтва, культури сакральної та світської. Технологічна база металообробного ремесла становила не менш показовий синтез традиційних і нових прийомів виробництва та декорування, помітний у різних видах художнього металу. Важливим, але мало опрацьованим залишається питання ролі й місця традицій народного художнього металу в розвитку металообробних ремесел Львова епохи Середньовіччя та Відродження.

Археологічні матеріали й музейні експонати засвідчують, що форми й декор народного мистецтва часто знаходили своє втілення у творчості міських майстрів, зокрема, периферійних осередків західноукраїнського цехового ремесла. Але й у середовищі металообробних цехів великих міст, наприклад, таких як Львів, навіть з урахуванням сильного впливу західноєвропейських технологій і форм, риси народного мистецтва зберігали своє важливе місце. Це добре помітно в побутових виробах і художніх творах (формах і декорі напрестольних хрестів, металевого посуду, окладів ікон і книг) українських майстрів, часто інспірованих ідеями православних братств і окремих визначних особистостей з української громади Львова XVI – XVIII ст.

Перспектива подальшого дослідження. Детальний аналіз ранніх організаційних, виробничих і творчих форм художньої обробки металу дає можливість визначити її найбільш стійкі традиції, що продовжували зберігатися у мистецькій практиці XIX і XX ст. На дослідження заслуговують ті техніки, художні композиції, декор металевих виробів ремісничих цехів, які у трансформованих формах продовжували використовувати сучасні митці.

1. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України / І.С. Винокур, Д.Я. Телегін. – К., 1994. – 318 с.
2. Голод І.В. Міське ремесло Західної України XIV – XVIII століть: Курс лекцій. – К., 1994. – 200 с.
3. Жерела до історії України – Руси: в ХНІ т. Т. 1. – Л., 1895.

4. Жолтовський П.М. Художнє лиття на Україні XIV – XVIII століть. – К., 1973. – 132 с.
5. Кісь Я.П. Промисловість Львова у період феодалізму (XIII – XIX ст.). – Л., 1968. – 223 с.
6. Любченко В.Ф. Львівська скульптура XVI – XVIII століть. – К., 1981. – 204 с.
7. Центральний державний історичний архів країни у Львові. – Ф. 52, оп. 3, спр. 13, 58, 620, 965, 989.
8. Badecki K. Sreniowieczne ludwisarstwo lwowskie. – Lwow, 1921.
9. Chareviczova L. Lwowskie organizacje zawodowe z czasow Polski przedrozbiorowej. – Lwow, 1929.
10. Lozinski Wl. Zlotnictwo lwowskie w dawnych wiekach /1384-1640/ – Lwow, 1889. – 101 s.

ANNOTATION

Victor Voloshenko. The origins of artistic metal of Lviv (experience of Urban metal-working workshops of the XIV – XVIII centuries). Organizational, structural, artistic features of the metalwork in the process of development of crafts of Lviv in XIV - XVIII centuries are analyzed. The stages of metal-working workshops formation, the process of differentiation of major specialities, work of leading masters, character the model products, which are obligatory for obtaining crafts-status of guildmasters are described. Parallels between the Lviv and West European metalworking crafts are formed in the context of the formation of aesthetic features of guild metal products of the late Ukrainian Middle Ages and national and cultural revival.

Key words: Lviv artistic metal, origins, workshop handicraft, artistic features.

АННОТАЦИЯ

Виктор Волощенко. Истоки художественного металла Львова (опыт городских металлообрабатывающих цехов XIV – XVIII вв.). Анализируются организационные, структурные, художественные особенности обработки металла в процессе развития цехового ремесла Львова XIV – XVIII вв. Освещены этапы формирования металлообрабатывающих цехов, процесс дифференциации основных специальностей, творчество ведущих мастеров, характер образцовых изделий, обязательных для получения ремесленниками статуса цеховых мастеров. Проведены отдельные параллели меж-

ду львовским и западноевропейским металлообрабатывающим ремеслом в контексте формирования эстетических черт цеховых металлических изделий эпохи украинского позднего Средневековья и национально-культурного возрождения.

Ключевые слова: художественный металл Львова, истоки, цеховое ремесло, художественные особенности.